

Eğitimde

Politika Planlama Ekonomi

Figen EREŞ

2. Baskı

Prof. Dr. Figen EREŞ

EĞİTİMDE POLİTİKA PLANLAMA EKONOMİ

ISBN 978-605-241-986-1

DOI 10.14527/9786052419861

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarlarına aittir.

© 2020, PEGEM AKADEMİ

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. AŞ'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Bu kitap T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayinevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

Pegem Akademi Yayıncılık, 1998 yılından bugüne uluslararası düzeyde düzenli faaliyet yürüten **uluslararası akademik bir yayinevi**dir. Yayımladığı kitaplar; Yükseköğretim Kurulunca tanınan yükseköğretim kurumlarının kataloglarında yer almaktadır. Dünyadaki en büyük çevrimiçi kamu erişim kataloğu olan **WorldCat** ve ayrıca Türkiye'de kurulan **Turcademy.com** ve **Pegemindeks.net** tarafından yayınları taranmaktadır, indekslenmektedir. Aynı alanda farklı yazarlara ait 1000'in üzerinde yayını bulunmaktadır. Pegem Akademi Yayınları ile ilgili detaylı bilgilere <http://pegem.net> adresinden ulaşabilmektedir.

1. Baskı: Eylül 2019, Ankara

2. Baskı: Şubat 2020, Ankara

Yayın-Proje: Şehriban Türüldür

Dizgi-Grafik Tasarım: Ayşe Nur Yıldırım

Kapak Tasarım: Pegem Akademi

Sonçağ Yayıncılık Matbaacılık Reklam San Tic. Ltd. Şti.

İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı 48/48 İskitler-Ankara

(0312 341 36 67)

Yayıncı Sertifika No: 36306

Matbaa Sertifika No: 25931

İletişim

Karanfil 2 Sokak No: 45 Kızılay/ANKARA

Yayınevi: 0312 430 67 50 - 430 67 51

Dağıtım: 0312 434 54 24 - 434 54 08

Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60

İnternet: www.pegem.net

E-ileti: pegem@pegem.net

WhatsApp Hattı: 0538 594 92 40

Yavaş yavaş ölürlər
Seyahat etməyenlər
Yavaş yavaş ölürlər
Okumayanlar, müzik dinlemeyenlər
Vicdanlarında hoşgörüyü barındıramayanlar
Yavaş yavaş ölürlər
Alışkanlıklarına esir olanlar
Her gün aynı yolları yürüyənlər
Ufuklarını genişlətməyən və dəyişməyənlər
Elbisələrinin rəngini dəyişmə riskinə bələ girməyənlər
Bir yabancı ilə konuşmayanlar
Yavaş yavaş ölürlər
Heyecanlardan qaçınanlar
Təmir edilən kırk kalplərin gözlərindəki pırlıtnı görmək istəməkdən qaçınanlar
Yavaş yavaş ölürlər
Aşkta vəya işte bedbaht olup yön dəyişməyənlər
Rüyalarını gerçəkləşmə üçün risk alməyənlar
Hayatlarında bir kez dahi mantıklı təvsiyələrin dışına çıkmamış olanlar
Yavaş yavaş ölürlər...

Pablo Neruda

ÖN SÖZ

Küreselleşmenin hızla ilerlediği günümüz dünyasında ülkeler, kalkınmalarını en yüksek düzeyde tutabilmek için siyaset, eğitim, ekonomi, sağlık, hukuk gibi pek çok unsuru bir arada değerlendirmek zorunda kalmaktadır. Eğitim düzeyinin yükselmesi ve sosyal refah beklentisinin artması ise bilimsel bilgi ve teknoloji kullanımını yaygınlaştırmıştır. Toplumlar bu yenileşme ve gelişmeler sonucunda, ekonomik ve sosyal kalkınmanın temelini öncelikli olarak insan kaynağına dayandırmışlardır. Bir ülkenin gelişmişlik düzeyinin belirlenmesinde en önemli ölçütlerden biri eğitimidir. Yapılan bilimsel çalışmalar ve sunulan görüşler, eğitim ile kalkınma arasında sıkı bir bağın olduğunu göstermektedir.

Eğitim politikası ve planlaması, eğitim kalitesinin yükselmesinde ve bir ülkenin kalkınmasında büyük rol oynamaktadır. Ülkeler siyasal, sosyal ve ekonomik sorunlarını çözmek için olayları ve olguları analiz edebilen ve sentezleyebilen vatandaşlara ihtiyaç duymaktadır. Kaliteli bir eğitim sistemine sahip olmak, bu ihtiyaçları karşılamaya yönelik çalışmalarda oldukça önemli bir faktördür.

Kitabın yazarı olarak, politika ve planlama alan yazınına katkıda bulunmak için bu kitabı yazdım. Kitap politika, planlama ve ekonomiye yönelik kavramsal bir çerçeve sunmaktadır. Kitabı yazmamdaki temel amacım, politika, planlama ve ekonomi konularının kamu yönetim sistemi ve eğitim alt sistemi boyutlarında analiz edilmesine yardımcı olmaktır.

Dileğim ise tüm politikaların bu dünyaya barış getirmesidir.

Prof. Dr. Figen EREŞ

İÇİNDEKİLER

Ön Söz..... v

I. BÖLÜM

POLİTİKA.....	1
Demokrasi.....	1
Demokrasinin Temel Özellikleri.....	3
Hukukun Üstünlüğü.....	3
Anayasalcılık.....	4
Demokrasinin Üç Ayağı- Güçler Ayrılığı.....	4
Çoğulcu Demokrasi.....	7
Müzakereci Demokrasi.....	9
Demokrasi ve Eğitim.....	11
Politika Nedir?.....	13
Politikanın Temelleri.....	21
Politikanın Nitelik ve Özellikleri.....	23
Kamu Politikalarının Sınıflandırılması ve Politika Türleri.....	27
Politika Kuramları ve Yaklaşımları.....	28
Kamu Politikası Oluşturma Süreci.....	39
Politika Analizi.....	49
Politika Analizinin Kapsamı ve Özellikleri.....	50
Politika Analizinin Bilimsel Disiplinlerle İlişkisi.....	52
Politika Analizinde Araştırma Yöntemleri.....	53
Politika Analizi Yaklaşımları.....	56
Politika ve Siyaset Ayrımı.....	58
Eğitim Politikası.....	60
Eğitim Politikasının Temelleri.....	63
Eğitim Politikasının Dinamikleri.....	64
Eğitim Politikasının İçeriği.....	66
Kalkınma ve Eğitim Politikası.....	68
Eğitimde Politika Döngüsü.....	72
Eğitimde Politika Analizi.....	74

II. BÖLÜM

PLANLAMA VE EĞİTİM PLANLAMASI	111
Planlama	111
Eğitim Planlaması.....	113
Eğitim Planlamasının Amaçları	113
Eğitim Planlamasının Önemi	115
Eğitim Planlamasının Özellikleri	116
Eğitim Planlaması Süreci.....	118
Eğitim Planlamasının Tarihsel Gelişimi.....	121
Eğitim Planlaması Kuramları	125
UNESCO'da Eğitim Planlaması Çalışmaları.....	132
Eğitim Planlaması Düzeyleri	132
Mega Planlama	133
Makro Planlama	136
Mikro Planlama.....	142
Eğitim Planlamasında Okul Haritalama	149
Planlama Türleri	155
Stratejik Planlama	155
Taktiksel Planlama	169
Operasyonel Planlama.....	173
Planlamada Kullanılabilecek Analizler.....	177
Eğitim Planlaması Yaklaşımları.....	180
Toplumsal Talep Yaklaşımı	182
İnsangücü Gereksinimi Yaklaşımı	184
Maliyet-Fayda Yaklaşımı	186
Getiri Oranları Yaklaşımı.....	188
Maliyet-Etkililik Yaklaşımı	190
Eğitim İçi Ekstrapolasyon Yaklaşımı	191
Sosyal Adalet Yaklaşımı	193
Eğitim Planlamasında Doğru Yaklaşımı Seçmek.....	194
Eğitimde Planlama Modelleri	195
Teknik Planlama Modeli	197
Politik Planlama Modeli.....	198
Uzlaşmacı Planlama Modeli	200
Banghart-Trull Eğitim Planlaması Modeli.....	202
Planlama Süreci Sorunları.....	203

Sistem Olarak Eğitimin Planlanması	208
Eğitim Planlamasında Demografinin Önemi.....	215
Nüfus Yapısı ve Eğitim Planlaması.....	216
Nüfus Artışı ve Eğitim Planlaması.....	221
Eğitim Planlamasına Yön Veren Uluslararası Sınavlar	227

III. BÖLÜM

EĞİTİM EKONOMİSİ	233
Eğitim Ekonomisinde Kavramsal Başlıklar	233
Ekonominin Tanımı ve Eğitim Ekonomisinin Önemi.....	233
Eğitim ve Ekonomik Sistemler	234
Tüketim ve Yatırım Olarak Eğitim.....	237
Eğitim Ekonomisine İlişkin Yaklaşımlar.....	240
Eğitimin Arzı ve Talebi.....	248
Eğitimin Yayılma Etkisi	251
Eğitimin Maliyeti.....	252
Eğitim Finansmanı ve Harcamaları	256
Eğitimin İç ve Dış Verimliliği	263
Eğitim ve Ekonomik Kalkınma	266

IV. BÖLÜM

EĞİTİM POLİTİKASI VE PLANLAMASINDA TEMEL KAVRAMLAR.....	275
---	-----

V. BÖLÜM

EĞİTİMLE İLGİLİ ULUSLARARASI SÖZLEŞMELER	283
İnsan Hakları Evrensel Beyannameesi	283
Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme.....	284
Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri ve Alt Hedefler.....	287
Kaynakça.....	305

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Politika Döngüsü	42
Şekil 2. Politika Formülasyon Adımları.....	43
Şekil 3. Eğitim Politikası, Stratejisi ve Planlaması Arasındaki İlişki.....	62
Şekil 4. Eğitim Politikası Döngüsü.....	73
Şekil 5. Eğitim Politikası Analizi Boyutları.....	77
Şekil 6. Eğitim Sonuçları Zinciri	105
Şekil 7. Mega Planlama, Makro Planlama ve Mikro Planlama Döngüsü	149
Şekil 8. Stratejik Yönetim Döngüsü.....	160
Şekil 9. Eğitimde Stratejik Planlamanın Bileşenleri.....	165
Şekil 10. Stratejik Planlama Süreci	169
Şekil 11. Stratejik Planlama, Taktiksel Planlama ve Operasyonel Planlama Süreçleri	175
Şekil 12. Planlama Süreci.....	177
Şekil 13. Eğitim Planlaması Modeli	196
Şekil 14. Sistemin Unsurları.....	210
Şekil 15. Eğitim Sistemi	214
Şekil 16. Eğitim Sistemi Alt Sistemler Döngüsü.....	214

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1. Politika Analiz Süreci.....	55
Tablo 2. Planlama Düzeyleri ve Sonuçları.....	148
Tablo 3. Geleneksel Planlama ve Stratejik Planlama Karşılaştırması	159
Tablo 4. Stratejik Plan, Taktiksel Plan ve Operasyonel Plan Farklılıkları	176
Tablo 5. Teknik Planlama Modeli, Politik Planlama Modeli ve Uzlaşmacı Planlama Modelinin Karşılaştırılması	201
Tablo 6. Bazı Ülkelere Göre Okul Yaşam Beklentisi	227
Tablo 7. Bazı Ülkelerde Eğitime Ayrılan Bütçe.....	257
Tablo 8. Okul Türleri Bütçeleri ve YKS Ortalamaları.....	259
Tablo 9. PIAAC ve PISA Sonuçlarının Bazı Değişkenlerle Karşılaştırılması.....	272

I. BÖLÜM

POLİTİKA

Alduğumuz yanlış kararlar, sizi Sisifos'a dönüştürür.

Politika ve bu kavrama bağlı olarak planlama ve ekonominin toplumlarda ne ve nasıl olduğunu incelemeyen önce demokrasiden kısaca söz etmek yararlı olacaktır. Yönetim biçimleri incelendiğinde, monarşik, oligarşik ya da diğer tüm yönetim biçimlerinde de politika, planlama ve ekonomi, kamu yönetiminin ayrılmaz bir parçasıdır. Ancak bu kitap, demokratik toplumlara dayalı olarak hazırlanmıştır.

Demokrasi

Demokrasi ve kamu politikası, bir ulustaki otoritenin organizasyonu, hükümet faaliyetlerinin tasarımı ve uygulanmasını etkilediğinden iç içedir. Demokrasinin temelleri, halkın verdiği kararları şekillendirme yeteneğini ve araçlarını ortaya koyması fikrinden oluşur. Bu kuramsal düşüncenin kendine özgü bir hükümet biçiminin yol gösterici ilkesi haline gelmesi, demokrasiyle ilgilidir. Demokratik devletin temel amacı, bireylerin sivil ve siyasi haklarının korunmasına dayanan halk egemenliğini güvence altına almaktır. Demokrasinin arzu edilebilirliği halkın, kamu politikasını çıkarları ve ihtiyaçları ile ilgili şekillerde etkilemesine olanak tanıyan kurumsal tasarımından kaynaklanmaktadır. Demokrasinin diğer değişkenlerle ilişkileri hakkında kapsamlı tartışmadan önce, demokrasinin anlamını ve ne olduğunu tanımlamalıdır. Demokrasiyle ilgili genel bilgiler aşağıda verilmiştir (Watkins, 1970; Dye, 1972; Powell, 1982; Huntington, 1991; Przeworski, 1991; Gutmann ve Thompson, 1996; Hénaff, 2001; Halperin, Siegle ve Weinstein, 2005; O'Donnell, 2005; Barak, 2006; Yavuz, 2009; Truex, 2014; Fuller, 2015; Diamond ve Morlino, 2016; Landman, 2018).

Demokrasi, halkın egemenliğine dayalı bir yönetim biçimidir. Bu, demokrasi teriminin siyasi bir çağrışımdır. Ekonomik olarak kimsenin sömürülmediği, herkese adil bir yaşam standardı sağladığı, eşitlik, özgürlük ve insan haklarına dayalı bir sistemdir. Demokrasi, çok bilinen bir kelime olabilir, ancak diktatörlerin, tek partili rejimlerin ve askeri darbe liderlerinin demokrasinin mantosunu giyerek popüler destek sağladıkları bir dönemde, hala yanlış anlaşılan ve kötüye kullanılan bir kavramdır. Oysa demokratik fikrin gücü, uzun ve çalkantılı bir tarih boyunca

egemen olmuştur ve devam eden zorluklara rağmen, demokratik yönetim tüm dünyada gelişmeye devam etmektedir. Mustafa Kemal Atatürk'ün akılda kalıcı ifadesiyle demokratik yönetim,

Siyasi kuvvetin meşru olabilmesi için devletin soyut egemenliği fiilen kime verilmelidir? İşte bu sorulara cevap veren demokrasi yönetimidir. Yöneticiler, iktidara saltanat sürmek için değil, millete hizmet için getirilmişlerdir. Ulusa karşı olan görevlerini kötüye kullandıkları takdirde, şu ya da bu biçimde ulusal iradenin kendi haklarında vereceği kararla karşılaşılır. Ulus tarafından, ulus adına devleti yönetmeye yetkili kılınanlar, gerektiğinde ulusa hesap vermek zorunda olduklarını bilmelidirler.

Özgürlük ve demokrasi genellikle birbirinin yerine kullanılır, ancak ikisi eşanlı değildir. Demokrasi aslında özgürlükle ilgili bir dizi fikir ve ilkelerdir, ancak aynı zamanda tarih boyunca biçimlendirilmiş uygulama ve prosedürlerden oluşur. Demokrasi, özgürlüğün kurumsallaşmasıdır. Demokratik bir toplumda yaşayan insanlar, kendi özgürlüklerinin nihai koruyucularıdır. Bu nedenle bireyler, Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Beyanname'si'nin girişinde belirtilen,

“insanlık ailesinin bütün üyelerinin, doğal yapısındaki onuru ile eşit ve devredilemez haklarını tanımanın dünyada özgürlük, adalet ve barışın temel olduğu”

idealiyle kendi yollarını belirlemelidir. Demokrasi, bir dizi devlet kurumundan daha fazlasıdır; dünyadaki kültürler ve toplumlar arasında farklı biçimler ve ifadeler alabilen iyi anlaşılabilir değerler, tutumlar ve uygulamalardır. Demokrasiler tek tip uygulamalara değil, temel ilkelere dayanır.

Demokrasiyi tanımlamanın, niteliklerinin ya da amaçlarının tartışılması, her zaman kamusal politikaların göz önüne alınmasını gerektirir. Her ne kadar farklı olsa da bu iki terim birbiriyle yakından ilişkilidir. Demokrasi bir yönetim şeklidir ve bu nedenle bir otorite ve iktidar sistemine atıfta bulunur. Demokrasi tartışmaları, bir toplum içindeki siyasi gücün düzenlenmesi ve kullanılması çevresinde - kim, nasıl yönetmeli ve ne için yönetmeli ya da hangi amaçlar için yönetmeli-sorularına cevap arar. Buna karşılık, kamu politikası, bir toplumun veya milletin üyeleri için bağlayıcı olan, halkın oluşturduğu amaçlı bir eylem sürecini ifade eder. Basitçe söylemek gerekirse, kamu politikası hükümetlerin yapmayı seçtiği veya yapmamayı seçtiği şeydir.

Demokrasi her zaman tartışmalı bir kavram olmuştur. Bu tartışma, sadece soyut olarak demokrasinin ne anlama geldiği ile ilgili değil; aynı zamanda işleyen bir demokrasiyi oluşturan “insanlar tarafından yönetilmeyi mümkün kılan tanımlanabilir özellikleri nelerdir?” ve “hangi temel ölçütlere dayanarak bir toplumun demokratik olduğuna, diğerinin olmadığına karar verebiliriz?” sorularından kay-

naklanmaktadır. İdeal olan, demokrasinin, toplumsal sorunları ve yönetilenlerin rızasını yansıtan üretken politika kararlarını çözen devlet kurumlarına dönüştürülmesidir. Vatandaşların politika yapıcılar ve politika kararları üzerindeki etkisi, hem demokratik hem de demokratik olmayan rejimlerde görülür. Bununla birlikte, diktatörler tarihinin sayfalarını dolduran tiranlar (zorbalar) bile her politika kararında popüler fikirleri paylaşmanın çok maliyetli olduğunu bilirler. O zaman ne yapmalı? Siyaset ve politika bilimciler tarafından bu soruya verilen en tipik cevap, politika belirleyicilerin ve politika kararlarının popüler kontrolüdür. O halde, “insanları yönlendirmek” için çok sayıda mekanizma gereklidir. Bu nedenle demokrasiyi çalışan bilim insanları, demokratik olarak tanımladıkları niteliklerin listelerini oluşturmuşlardır.

Demokrasinin Temel Özellikleri

Demokrasi, tüm yetişkin vatandaşlar tarafından doğrudan veya serbestçe seçilmiş temsilcileri aracılığıyla, güç ve toplumsal sorumluluğun kullanıldığı yönetim anlayışıdır.

Demokrasi, çoğulculuk kuralı, çoğunluk kuralı ve bireysel hakların ilkelerine dayanır. Demokrasi, hükümetin bölgesel düzeyde yerleştirilmesini sağlayarak, tüm hükümet düzeylerinin mümkün olduğu kadar halka erişilebilir ve duyarlı olması gerektiğini anlatır.

Demokrasinin, bireylerin konuşma ve din özgürlüğü gibi temel insan haklarını koruma; kanun uyarınca bireylere eşitlik sağlama; topluma politik, ekonomik ve kültürel yaşamda örgütlenme ve katılım fırsatı sağlama işlevi vardır.

Demokrasi, oy kullanma çağındaki tüm vatandaşlara düzenli ve adil seçimler sunar.

Demokratik bir toplumda yaşayanlar sadece haklarına değil, aynı zamanda haklarını ve özgürlüklerini koruyan politik sisteme katılma sorumluluğuna da sahiptir.

Demokratik toplumlar hoşgörü, işbirliği ve uzlaşma değerlerine bağlı kalır. Mahatma Gandhi'nin de belirttiği gibi, “hoşgörüsüzlüğün kendisi bir şiddet biçimidir ve gerçek bir demokratik ruhun gelişmesine engel teşkil eder.”

Hukukun Üstünlüğü

Demokraside, hukukun üstünlüğü başattır. Hukukun üstünlüğü temel politik, sosyal ve ekonomik hakları korur ve ayrıca vatandaşları hem tiranlık hem de kanunsuzluk tehditlerinden korumuş olur. Hukukun üstünlüğü, hiçbir kimse, ister başkan ister vatandaş olsun, yasaların üstünde durmayacağı anlamına gelir.

Demokratik hşkşmetler, otoriteyi yasa yoluyla kullanırlar ve kendileri de yasanın kısıtlamalarına tabidirler. Demokratik bir toplumda yaşayan vatandaşlar, hukuk kurallarını yerine getirmeye ve yasalara uymaya isteklidirler. Adalet, yasalara uyması gereken kişiler tarafından oluşturulduğunda en iyi şekilde sağlanır. Zengin ya da fakir, etnik çoğunluk ya da dini azınlık, hşkşmetin siyasi mşttefiki (işbirliği) ya da rakibi, herkes yasalara uymak zorundadır. Demokratik vatandaşlar, yasaya başvururlar çşnkş dolaylı yasa yapıcı olarak kendilerine sunduklarını kabul ederler. Yasalar, yasalara uymak zorunda olan insanlar tarafından oluşturulduğunda, hem yasa hem de demokrasi uygulanmış olur. Ancak tarih boyunca Irak, Libya, Kşba vb. bazı toplumlardaki adalet sistemini yşnetenler, yasaları kştşye kullanma ve zulşm potansiyeli ile iktidara sahipti. Devlet adına, bireyler hapsedildi, mşklere el kondu, işkence gşrdş, sşrgşn edildi ve yasal gerekçelerle ve genellikle resmi suçlamalar getirilmeden, idam edildi. Hiçbir demokratik toplum bu tşr istismara tahammşl edemez. Her demokratik devlet, cezai işlemlerin dşzenlenmesi ve cezalandırma yetkisine sahiptir. Devletin yasalarını uyguladığı kurallar ve prosedşrler, kamuya açıktır; hiçbir uygulama gizli, keyfi veya siyasi manipşlasyona tabi değildir.

Anayasalcılık

Hşkşmetin temel yşkşmlşlşklerini ve devlet iktidarındaki kısıtlamaları belirten bir anayasa, herhangi bir demokrasi için hayati bir önem taşır. Bir anayasa, halkın ortak refahı için toplumun temel amaçlarını ve zşlemlerini tanımlar. Őlkenin liderleri dahil tşm vatandaşlar, Őlkenin ana hukuku olarak gşsterilen ulusun anayasasına tabidir. Genellikle tek bir yazılı belgeden oluşan anayasa, ulusal hşkşmetin otoritesini belirler, temel insan hakları için teminatlar sağlar ve hşkşmetin temel yşnetim prosedşrlerini ortaya koyar. Dşnya genelinde anayasalar genellikle, felsefelerin insan haklarını tanımlama girişimlerine dayanır. Anayasalcılık, demokratik ve hesap verebilir bir hşkşmetin gşcş konusunda, açaıkça tanımlanmış sınırların gerektiğini kabul eder. Bu nedenle, tşm yasalar anayasaya uygun olarak yazılmalıdır.

Demokrasinin Őç Ayağı- Gşçler Ayrılığı

Bir demokraside, hşkşmetin gşcş, yasama meclisinin yasaları çıkarması; yşrştme makamının onları yerine getirmesi ve yargının bağımsız olarak işlem gşrmesi kapsamında ũe bşlşnmşştşr. Bu bşlşnmeler, gşçler ayrılığı olarak da tanımlanmaktadır. Bununla birlikte, fiili uygulamada, bu tşr bşlşnmeler nadiren dşzenlidir ve çoğu modern demokratik devlette, bu gşçler birbirlerinden ayrıldıkları kadar binişiktirler ve paylaşılırlar.